

OGLEDI UTEMELJENI NA IDEJI O AUTONOMIJI UMJETNIČKOG DJELA

Danijela Bačić-Karković

DRUGO ČITANJE. KNJIŽEVNOKRITIČKI TEKSTOVI I STUDIJE.

(Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 2005.)

Cijela je knjiga stručnih ogleda i studija dr. sc. Danijele Bačić-Karković, izvanredne profesorice na Filozofskom fakultetu u Rijeci pod nazivom *Drugo čitanje* još jedan znanstveno utemeljen prosvjed protiv svake "stamene totalitarne misli", protiv "konačne misli". Riječi su to M. Duras koje znanstvenica i navodi kao motto svoje knjige. Pristupajući analizi raznorodnih književnih tekstova (putopisa, poezije, novela, romana, drama) kritičarka se upušta u "bitku" znanu pod nazivom tumačenje umjetničkog djela. Dosadašnje kritičke misli o problematiziranim tekstovima polazište su studija koje svoj prostor traže i uspješno nalaze u interpretacijama onih zaboravljenih, na prvi pogled manje zanimljivih, za analizu nepodobnih aspekata umjetničkog teksta. U dijalogu s njima, autorica iskazuje neprijepornu znanstvenu erudiciju i akribiju i vješto se nosi s raznovrsnim teškoćama pri tumačenju. I pritom, nudi argumente za tek jedno moguće, novo značenje. Istovremeno diljem kritičkog diskursa upozorava na "slijepu pjege" svoga čitanja i poziva na novi dijalog u epohi vječne odsutnosti konačnoga značenja.

Književnokritički tekstovi, nastajali posljednjih desetak godina, okupljeni su

u četiri cjeline. U predgovoru je naglašeno da je njihovo grupiranje ujedno i svjestan čin zanemarivanja jedne grupe njihovih odlika i naglašavanje onih elemenata na temelju kojih te studije bivaju razvrstane u nekoliko cjelina pod nazivom (1) *Portreti*, (2) *Komparatistički atelijer*, (3) *Dramatološki osvrti* i (4) *Fluminensia*. Svim je tim ogledima zajednička književnokritička orijentacija: znanstvenica polazi od rekapitulacije zatečenih stručnih napisa o pojedinoj temi. Uz puno uvažavanje dostignuća struke u analizi položaja, uloge i strukturnih obilježja tih umjetničkih tekstova u korpusu nacionalne književnosti, vidljiv je jasan kritički otpor prema pristajanju uz "bogomdane", čak i metodološki prevladane, uvriježene načine tumačenja. U svom čitanju autorica kombinira panoramsko-sumarni pristup s egzemplarno-kazuističkim: u vlastitoj interpretaciji zadanog problema primarni je književno-estetski pristup djelu. Tako je redovito u središtu interesa Danijele Bačić-Karković književno djelo: od djela se kreće prema autoru, zatim prema prostorno-vremenskom kontekstu, i napokon prema njegovom dijakronijsko-sinkronijskom kontekstualiziranju. Kao dopunsko sredstvo, uz razvijenu svijest o opasnosti

jednostranog pristupa nerijetko se koriste i shematski načini izražavanja (genogram obitelji Vinčić, ideogram Kamovljeve *Isušene kaljuže*, ideogram narativnih silnica u Filipu Latinoviczu, ideogram ženske triangularne postave u romanu *Na rubu pameti* M. Krleže, ideogram *Izvanbrodskog dnevnika* S. Novaka, shema koja prikazuje Malaniju kao fabularnu konstantu u Krležinu romanu *Tri kavaljera frajle Malanije*, shema koja prikazuje dijadu otac-sin u *Vražjem otoku* M. Krleže, itd.).

Drugo čitanje otvara se cjelinom pod nazivom *Portreti*. Fučićevi putopisi, Lermanovi dnevni i lirika Vlaste Kopač djela su u kojima autorica iščitava, uz brojne druge osobitosti, izrazit lirizam. U radu o *Fučićevu Per pedes ili od lirskog rukoveta do putopisma* motre se mladenački Fučićevi stihovi kao anticipacija njegovih kasnijih sklonosti. U tim se stihovima uviđa njegova očaranost mediteranskim pejzažem i kulturom koji će biti problematizirani i u kasnijim putopisima. U analizi se Fučićevih putopisa upozorava na sve važne odlike žanra, pa kritičarka zaključuje da *Terra incognita*, iako poštuje nemali broj odlika karakterističnih za hrvatski putopis još iz razdoblja romantizma (Vraz, Nemčić i ostali), predstavlja "iskorak iz putopisnog stereotipa". U studiji o diaristu Dragutinu Lermanu pod nazivom *Putne bilježnice i dnevni Dragutina Lermana* kritičarka analizira cjelokupan njegov dnevnički opus i upušta se u prikaz njegovoga životnog puta. Panoramski pogled na cjelinu Lermanova djela vodi do upoznavanja dva Lermana – dvije sudbine jednoga čovjeka kao da anticipiraju teme ljudske ambivalencije koje će postati za-

nimljive književnim djelima što će tek uslijediti. Poetske zbirke Vlaste Kopač: *Vrati se nježnosti* i *Vjerovati u sebe*, te posthumno objavljena ostavština *Prostor ljubavi/Izabrane pjesme* predmet su znanstveničina interesa u članku *Kenotaf Vlaste Kopač*.

Komparatistički atelijer, sastavljen poput mozaika od raznorodnih ogleđa o uglavnom proznim djelima iz hrvatske književnosti dvadesetoga stoljeća čini središnji dio *Drugog čitanja*. U njemu je mjesto pronašao esej *Nevina krivnja Šimunovićevih prozih junaka*, kao i onaj o *Izvanbrodskom dnevniku Slobodana Novaka*. Trajni autoričin interes prema Krležinu opusu urodio je dvjema studijama (*Tri kavalira gospođice Melanije* (1920/1922) te *Vražji otok* (1923), *Povratak Filipa Latinovicza* (1932), *Na rubu pameti* (1938)) objedinjenim pod nazivom *O ranim Krležinim romanima*. Egzistencijalna pitanja i njihov položaj u književnom djelu razmatraju se u radu pod nazivom *Ideal i ništavilo u kasnoga Šegedina*. O istom autoru znanstvenica piše i komparativnu studiju *Šegedin i Andrzejewski spram svetog i svjetovnog*, a Kamov je uspoređen s Lautreamontom u napisu *Tragom jedne paralele: Isušena kaljuža i Maldororov pjev*. Ta se cjelina knjige zaključuje još jednim prilogom o ženskom pismu u hrvatskoj kritičkoj riječi: ogleđom *Kosa, škare i poetika prijelaza* (*Duras, Vrkljan, Drakulić, Matanović*). Te osebujne tekstove, u čijoj izgradnji autorica poštuje sve principe strogoga znanstvenog istraživanja koje redovito obogaćuje svojim jedinstvenim "pogledom" na odabranu problematiku, povezuje jedan zajednički interes: kriza i

slom obitelji u hrvatskom romanu dvadesetoga stoljeća.

U tekstu *Tragom jedne paralele: Isušena kaljuža i Maldororov pjev*¹ kritičarka navodi da je dosadašnja kritika Kamova uspoređivala sa Schopenhauerom, Przybyszewskim, Rilkeom, Joyceom, Lautréamontom, D' Annunzijem, Nietzscheom, Dostojevskim, Poeom, i naglašava da je pritom, nažalost, vrlo malo argumentiranih komparativnih ogleđa, pri čemu je najsubstavniji svakako onaj o vezama Kamova i Joycea Lj. Gjurgjan. Ona analizira vezu između dvaju književnika, Kamova i Lautréamonta koji "obojica umiru podjednako mladi", koji su "apatridi bez aure slave", koji su "razjedani sumnjom u doseg vlastitoga djela", koji su "za života slabo ili nikako prihvaćeni od kritike". No najvažnije je da su, neosporno je, usporedive njihove poetike. Organizirajući građu u ovom članku u nekoliko dijelova (*Kamov i Kaljuža*, *Digresija: Kamov i Šegedin*, *Lautréamont i Kamov: noire proza ili estetika ružnoga, estetika jeze*; *Digresija: Kamovljeva anticipacija Freuda? i Kaljužno dno i akvatički bestijarij*), autorica pristupa temi - nakon opsežna pregleda kritičke riječi o Kamovljevu djelu u napisima Šicela, Frangeša, Popovića, Gašparovića, Lasića, Nemeća, Milanje, zatim Lj. Gjurgjan i M. Brida - s metodološki ujednačenih pozicija "na tragu Hirsh-Gadammerova dijaloga o razumijevanju i značenju (...): tekst iz prošlih vremena valja čitati iz obzora vlastita vremena kako bismo ga

optimalno razumjeli". Iz tog detaljnog i metodološki konzistentnog pregleda kritike o Kamovljevu djelu izdvajam njezinu usporedbu Kamova sa Šegedinom potaknutu terminom "hodač", jer Šegedin je "hodač" po europskim knjižnicama, parkovima, maritimnim pejzažima mediteranskih valera. Utvrđuje da je Šegedinova književnost, također, kontestatorska, ali na drugačiji način. On je, kao i Kamov, rodonačelnik portretiranja čitavog spektra strahova, pri čemu dominira esencijalni strah. Strah i panika i u Kamovljevu i u Šegedinovu pismu, no razlika između njih je u trajanju njihovih života: Šegedin kao odnjegovani, školovani književni ukus, koji je, osim nekoliko disidentsko-emigrantskih godina, živio relativno komforno, lišen kamovljevske boemije i bolesti, pa i može brusiti i doricati svoju analitičko-spekulativnu metodu. A Kamov nema vremena, nema snage i sabrnosti za cizeljerstvo, preinake, on nema vremenski i emotivni odmak od rukopisa. Tako njihova zajednička ljubav: sjedenje na klupama perivoja, promatranje djece u igri, vrebanju demonizma u njoj, traganje za starcem u djetetu, djetetom u starcu; njihova zajednička apatridska sudbina, sudbina osamljenika s opsesivnom zagledanošću u svoju nutrinu biva ipak bitno različita.

U studiji znanstvenica nudi tekstološku elaboraciju o sličnostima u Kamova i Lautréamonta, koje su u kritici prisutne u vidu tek nabačenih općih paralela. Kao slična mentalna iskustva u tim romanima navodi izomorfe silaska, demonologije i sotonizacije ljudskoga pejzaža, pri čemu su "patografske postaje u *Pjevanjima* naprimjer, porodica, sestrice, sušica, prostitucija,

¹ Usp. Bačić-Karković, Danijela: *Tragom jedne paralele: Isušena kaljuža i Maldororov pjev* u: Bačić-Karković, Danijela: *Drugo čitanje*, ICR, Rijeka, 2005., str. 128-155.

razvaline gradova, razvaline ljudi, ponor, svele grudi majke, lađa bez kormilara, žaba-krastača kao spasiteljica, gospodarića bara i močvara..." Bolest je, tuberkuloza, u priličnoj mjeri odredila njihovu poetiku koja je u tehnologijskome (gradbenome) i značenjskome smislu otišla najdalje od konjunktornoga književnog rukopisa, pa u njima, tim "antiromantičnim romantičarima" uočava crtu skarednoga, crtu sadističke antropofagijske deskripcije koja je prisutnija u Lautréamonta nego u Kamova. U oba je pisca metafora kaljuže, ponora, izbjavljenja produkt nesvjesnoga koje ih pokreće. Detektirajući zajedničke teme u *Kaljuži* i *Pjevanjima*, kritičarka kaže: "U tim promenadnim sanjarenjima (tzv. dnevni sni) nevjerojatnom sličnošću prepuštaju se pornotopiji, maštarijama kanibalističkoga sotonizma stalno povećavajući tenziju između nagona i društvenih obzira. Njihovi sadomazohistički erotski i pedofilni fantazmi nisu sasvim bez prethodnika." i napominje da je Kamov u tim opisima, ipak, manje detaljan. Oba pisca takvim rodoskrvnim fantazmima, pedofaginim sanjarijama, fantazmima mučenja i proždiranja osiguravaju katarzu i neku vrstu homeostaze, pa u tom kontekstu govori i o upotrebi krize: u Kamova je ostvarena predodžbom o Horli (lik iz Maupassantova opusa), a u Lautréamonta ima pandan u fantazmagorijama o žabi-krastači. U njihovim je recima često vizualiziranje i opširno opisivanje rana, gnoja, isparenja, fecesa, znoja, katarata, čime i započinje *Kaljuža*. I dok je, po freudizmu, halucinanto viđenje neke krupne životinje ili snažnoga alegorijskog stvora mehanizam poistovjećivanja sa slikom oca (*Pjevanja*), dotle je i kaljužno

dno, vlažna i vodena rupa psihosinonim majke, kolijevke života/smrta (*Kaljuža*).

Danijela Bačić-Karković motri ta dva teksta Kamova i Lautréamonta kao "dramatizacija osobnih neuroza, poetska preadba traga sjećanja i provokativni dosluh s nesvjesnim" pa će se kritičarka – dozivajući u svijest promjenu u Lautréamonta koji od radikalista iz mladosti prelazi u konformista – upitati bi li i Kamov, da je poživio, također podlijegao mijeni.

Motreći problematiku krize obitelji u suvremenom hrvatskom romanu, znanstvenica svoj interes usmjerava i na Krležine tzv. rane romane: *Tri kavalira gospođice Melanije* (1920/1922), *Vražji otok* (1923), *Povratak Filipa Latinovicza* (1932), *Na rubu pameti* (1938)². U studiji *O ranim Krležinim romanima* (*Vražji otok* (1923), *Povratak Filipa Latinovicza* (1932), *Na rubu pameti* (1938)) promatra načine Krležina tematiziranja odnosa pojedinca i grupe, odnosa muškarca i žene i obiteljskog *milieua*. U tim romanima uočava da je "Krleža bio sklon baratati kupoprodajnim bračnim 'kontraktima'" i da to postaje metonimijski princip svih kasnijih krležinski modeliranih brakova (formalnih i konkubinskih odnosa i veza). U centru je njezina promišljanja dijada sin – mati kao jedna od dominantni romana *Povratak Filipa Latinovicza*, a "građena (je) na podlozi opskurnog očinstva, neznanoga i velom tajni obavijenoga porijekla." Zato ona i nadopunjuje Lasićevu shemu, pa kreira ideogram narativnih silnica u tom

² Usp. Bačić-Karković, Danijela: *O ranim Krležinim romanima* (*Tri kavalira gospođice Melanije* (1920/1922) i *Vražji otok* (1923), *Povratak Filipa Latinovicza* (1932), *Na rubu pameti* (1938)) u: Bačić-Karković, Danijela: *Drugo čitanje*, ICR, Rijeka, 2005, str. 156-208.

romanu u koji dodaje relaciju spram oca koji je, iako nije prisutan u biografskom smislu, važan motivacijski punkt u komponiranju djela. U romanu iščitava "tri paralelne ôsi podjednake epistemološke i estetske snage: 1. dijada majka – sin, 2. dijada otac – sin i 3. dijada sin – žene (Bobočka). Prve dvije dijade moglo bi se motriti pod zajedničkim nazivnikom potrage za porijeklom i identitetom u doslovnome, (...), te metafizičkome, (...) smislu bojazni od sartreovski pojmljenoga kopilanskog kompleksa, u pozadini kojeg je zebnja pred ništavilom." Zanimljiva su njezina raspravljanja o dijadi sin – žene ili sin – Bobočka (autorica objašnjava da rabi izraz *sin* u dijadi sa ženama odnosno Bobočkom, (umjesto Filip) kako bi naglasila vrstu prijenosa osjećajne uskrate, nedostatka ljubavi i topline koju od najranije dječjačke dobi Filip osjeća u dijadi s majkom) gdje navodi da su ti odnosi tijekom romana pripremani "pripovjedačevom unutarnjom fokalizacijom analeptičkoga obzora".

U kraju će romana kritičarka, vođena svojim istraživačkim interesom uočiti da dolazi do gradbenog obrata: sada sin vidi oca kao klauna, i to dovodi u vezu sa sinovljevim doživljajem, još iz djetinjstva, majke "naprašene kao klaun" i time, između ostalog, potvrđuje tezu o prisustvu karnevalizacije (u Bahtinovu smislu) u Krležinu djelu.

Danijela Bačić-Karković u članku *Kosa, škare i poetika prijelaza (Duras, Vrkljan, Drakulić, Matanović)*³ proze Dura-

sove (*Ljubavnik*), Vrkljaničine (*Svila, škare*), Drakuličine (*Mramorna koža*) i Matanovićeve (*Bilješka o piscu*) naziva sestrijskim prozama. Sve četiri autorice, i Duras i Drakulić i Vrkljan i Matanović, raspravljaju o pitanju "Da li je taj naš nekadašnji odgoj bio odgoj za strah?" Ta djela, koincidentna, s fabularno-kompozicijskim podudarnostima (više *Ljubavnik* i *Mramorna koža*), sa slično motiviranim prizorima šišanja duge kose s *ambivalencijom* kao trajnim emotivnim nalogom i stanjem duha u sve četiri književnice ipak imaju i specifičnosti. Za razliku od opusa ostalih analiziranih prozaistica, u djelu *Svila, škare* kritičarka uočava, "iskustvo pjesme", i tvrdi da čak "i kad ne piše pjesme u strogo generičkom (genološkom) smislu riječi, njeno je poetsko tkivo lirsko", pa pjesmu *Urna za jedan dan* iz treće zbirke *Stvari već daleke* objavljene 1962. godine drži simptomatičnom. Upravo u tom lirizmu Irene Vrkljan kritičarka čita "prepoznatljivu, specifično 'meku' struju (ženske?) svijesti, čak i kada je sumorna i ironijski intonirana." Navedena djela povezuje i "nekoliko komplementarnih niti od kojih je tzv. autoreferencijalno (autorovo) 'ja' uporišna točka." Upravo će ta odlika postati kritičarkino polazište u analiziranju kako tih djela tako i "duha vremena iz kojega promatramo i njih i sebe."

U dijelu knjige *Drugo čitanje* pod nazivom *Dramatološki osvrt* autorica se bavi nevelikim dramskim opusom Jure Kaštelana i dramskim rukopisom Vesne Parun. Egzistencijalistička filozofija u književnosti nezaobilazna je tema za znanstvenicu pa će njezin položaj i nje-

³ Usp. Bačić-Karković, Danijela: *Kosa, škare i poetika prijelaza (Duras, Vrkljan, Drakulić, Matanović)* u: Bačić-Karković, Danijela: *Drugo čitanje*, ICR, Rijeka, 2005., str. 244.-253.

zine domete razmotriti i u hrvatskoj dramskoj i radiodramskoj književnosti.

Posljednja cjelina u knjizi, *Fluminensia* "odnosi se na tematiziranje riječkog podneblja, grada u kojem *trajem*", kaže znanstvenica. Čine je studije o *Danuncijadi*, tom osebujnom romanu Viktora Cara Emina, zatim *Nostalgia fiumana* u *Vodnozelenome* Marise Madieri i *Tema Fabrio*. Jedna je od osebujnosti toga kritičkog pisma Danijele Bačić-Karković stvaranje nekoliko tekstova o jednom autoru i njegovu djelu koje se sagledava s različitih pozicija. Djelo pojedinih autora (npr. mladoga Krleže, Šegedina i Fabria) 'nosi' njezinu znanstvenu misao u raznim pravcima, nudi joj svaki put iznova druge teme. Teme koje, poput 'rukavaca' intrigiraju, uvlače se pod kožu, traže svoj izraz... Zato *Tema Šegedin*, zato *Tema Fabrio*.

U svom se kritičkom radu znanstvenica nekoliko puta vraćala djelima Nedjeljka Fabrija⁴. U napisu *Epifanija u Berenikinoj kosi* promatra točke i dinamizam novopovijesnoga i genealogijskoga romana. U razradu teme kreće tako da najprije iznosi mišljenja o mjestu povijesti/historije i pojma povijesnoga vremena u nekih paradigmatskih filozofsko-antropoloških učenja (Hegel, Kangrga, Cassirer...). Zatim rekapitulira položaj Fabrijeva djela u književnoj kritici i u analitičkom motrenju hrvatske postmoderne književnosti (Frangješ, Nemeč, Milanja, Matanović) i upozorava na mogućnost komparativne

analize gradbenih i sadržajnih kompleksarnosti Fabrijeva romana i roman E. Bettize (*Esilio*, 1996), pa, eventualno, i njihovih poetika.

U promatranju odnosa povijesnoga vremena i genealogijskoga romana, znanstvenica se kreće trgom presjecišta inimitnih (pojedinačnih) i panoramskih (javnopovijesnih) koordinata u romanu. Dakle, privatno i javno motre se u prožimanju i u međusobnom uvjetovanju u viorima povijesnoga vremena. Posebno se vodi računa o položaju obitelji pa je kritičarka utvrdila da "Obitelji nastaju, traju i nestaju kao da ih bilo nije", pa i taj postmoderni genealoški roman zastupa tragizam obiteljske privremenosti. Analizu je utemeljila na točkama prijelaza k svetome, udaljenome i slučenome, koje su izrazito učestale i važne u *Berenikinoj kosi*. Tako u snovima čija je funkcija utišavanje tragizma trajanja u povijesti, unutar njihove simbolističke prirode najkreativniji je dio onaj u kojem čita prisposode koje vode k osjećanju blaženstva, k onostranom, Svetome, sbranosti, miru, (o)tajnome, bogojavljujućem i prosvjetljujućem. Smatra da su one epifanijski/hijerofanijski izomorfi svjetla i nade naspram ozomorfa tame i besmisla povijesti. Zaključuje da je epifanijska utopija u tom Fabrijevom romanu korištena kao strategija utišavanja tragizma prisutnog u *Vježbanju života*. Studijom o austrougarskom *milieu* u Fabrijevoj trilogiji Danijela Bačić-Karković zatvara ovaj mozaik napisa o djelima iz hrvatske književnosti, kojima se nerijetko pristupa i s komparativnog aspekta.

Drugo je čitanje okončano upravo cjelinom *Fluminensia*. U Rijeci, gradu bo-

⁴ Usp. Bačić-Karković, Danijela: *Tema Fabrio: Epifanija u Berenikinoj kosi Nedjeljka Fabrija i Austrougarski milieu u Fabrijevoj trilogiji* u: Bačić-Karković, Danijela: *Drugo čitanje*, ICR, Rijeka, 2005, str. 356 – 392.

gate povijesne baštine nastajali su tijekom vremena ogledi Danijele Bačić-Karković uvijek nošeni istom idejom: idejom o autonomiji umjetničkog djela. Iz svakog retka ovih oglada odiše strast prema svakovrsnoj umjetnini koju nije umanjila objektivna znanstvena misao. Čitanje tog znanstvenog diskursa zapravo je tek jedno, a nikako ne jedino moguće čitanje izrazito stiliziranog diskursa. Diskursa u kojemu se prožimaju objektivni sudovi o književnom djelu s ulomcima iz samoga

djela. Pozamašnim i znakovitim. Ulomcima koji podsjećaju da je umjetnina u ishodištu, da je ona središte stručnih analiza, da zahvaljujući i njoj (p)ostajemo to što jesmo, da joj se vraćamo. A svaki je susret nov, drugačiji, neponovljiv.... I već po završetku jednoga druženja, otvaraju se pitanja i pitanja koja - sigurno je - u svojoj potrazi za odgovorima vode ponovno k ishodištu, ponovno prema umjetnini.

Sanja Tadić-Šokac

VRIJEDNA MONOGRAFIJA O KAMOVU

Darko Gašparović
KAMOV

(Adamić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2005.,

Najnovija knjiga Darka Gašparovića *Kamov* objavljena 2005. godine pri izdavačkoj kući Adamić predstavlja, parafrazirajući riječi samoga autora u Proslovu, „novu knjigu o staroj temi“. Naime, sedamnaest je godina prošlo od objavljivanja Gašparovićeve monografske studije naslova *Kamov, absurd, anarhija, groteska*, rada vrlo dobro kritički prihvaćena te inspirativna za daljnja istraživanja i promišljanja stvaralačkog opusa (riječkoga) književnika Janka Polića Kamova. Upravo pitanjem: „Što nama danas Kamov znači?“, započinje autor uvodni, i u odnosu na 'starije' izdanje

novi dio svoje knjige, naslovljen *Prolegomena za Kamova*, te pruža nacrt mogućeg odgovora: „jedinstvena je pojava na hrvatskom književnom nebosklonu prvoga desetljeća 20. stoljeća. (...) S obzirom na kratkoću životnoga vijeka i pisanja, ostavio je veliko djelo koje je istom u drugoj polovini 20. stoljeća otkriveno, prepoznato i priznato u svom punom značenju i značaju. U njemu se nalazi nekoliko antologijskih pjesama, na desetke izvrsnih feljtona, oglada i puto-pisa, tri vrhunske pripovjetke, duboko proosjećana tragedija i izvanredno zanimljiv i intrigantan roman, mišljen i na-